

ROMEO ja JULIA

ROMEO ja JULIA

Sergei Prokofjev

ROMEO ja JULIA

Ballett 3 vaatuses

*Libreto — S. Radlov, L. Lavrovski. A. Piotrovski ja
S. Prokofjev (T. Härmi lavavariandis)
W. Shakespeare'i tragöödia järgi*

Esietendus — 25. jaanuar 1990. a.

Koreograaf ja lavastaja —
Eesti NSV rahvakunstnik
TIIT HÄRM

Muusikaline juht ja dirigent —
PAUL MÄGI

Kunstnik —
TÖNU VIRVE

Repetiitorid —
Eesti NSV rahvakunstnik
HELMU PUUR
NADEŽDA TIHHONOVA (Leningrad)

Dekoratsioonid maalinud —
FRITZ MATT

Kontsertmeistrid —
ELNA-IMBI KODRES
REET KIVARI
ÜLLE REBANE

Orkestri kontsertmeister —
Eesti NSV teeneline kunstnik
MATI UFFERT

Etenduse juht — JÜRI KRUUS

O s a d e s:

Romeo — MEELIS PAKRI
TOOMAS EDUR
ANDREI IZMESTJEV

Julia — IRINA HÄRM
AGE OKS
Eesti NSV teeneline kunstnik
INGE ARRO

Capuletti,
Julia isa — Eesti NSV teeneline kunstnik
JANIS GARANCIS
JURI MIHHEJEV

Sinjoora Capuletti,
Julia ema — Eesti NSV teeneline kunstnik
TATJANA LAID
TAMARA BUROVA
ANGELIKA AGEJEVA

Mercutio,
Romeo sõber — TOOMAS EDUR
IGOR VASSIN

Benvolio,
Romeo sõber — PRIIT KRIPSON
IGOR VASSIN
EDUARD BRETŠKO

Tybalt, sinjoora
Capuletti venna-
poeg — ANDREI IZMESTJEV
TOOMAS JÕÖGER
MEELIS PAKRI

Paris, noor
mõjukas aadlik — TOOMAS RÄTSEPP
TOOMAS JÕÖGER
ANDREI IZMESTJEV

Montecchi,
Romeo isa — MIHKEL KIVILAAN
IGOR BELJALEV
PEETER KARELL

Sinjoora Montecchi, Romeo ema — TIINA REBANE

Paater Lorenzo, Romeo pihüsa — Eesti NSV teeneline kultuuri-
tegelane JURIS ŽIGURS
Eesti NSV teeneline kunstnik
JANIS GARANCIS

Hertsog, Verona valitseja — PEETER KARELL
ANDRUS KÄMBRE

Julia amm — Eesti NSV teeneline kunstnik
TATJANA LAID
TATJANA KRIKUN

Amme teener — MÄRT KALBUS
ANATOLI GUSSEV

3 neidu tänava-
seltskonnast — TATJANA KILGAS
ANGELIKA AGEJEVA
TIINA KRIPSAAR
JANE RAIDMA
OLGA BORISSOVA
ANDE MARTIN
MARINA KESLER

Linnarahvas, rüütlid, daamid, Julia ja Romeo sõbrad ja
sõbratarid, teenrid — RAT «ESTONIA»
BALLETITRUPP

SISUSELETUSE ASEMEL

Kaks majakonda, kumbki võrdselt au sees
Veronas kaunis — eks me seal neid näe —,
uut tüli tärgatavad vana vao sees,
mis naabri verre kastab naabri käe.
On vihameeste niudeist saanud elu
kaks armastajat kurja tähe all;
jäeb vanemate vaen ja riiumelu
siis vait, kui hukk on osaks mõlemal.
Sest, kuidas arm neil surma varjus kulges
ja püsis seni vanemate raev,
kui saatus lapsed hauakambri sulges,
paar tundi vesta on me lava vaev.
Kui vaatajad on meie vastu head,
me püüdmine teeb tasa tüki vead.

W. Shakespeare,
«Romeo ja Julia»,
proloog

Tõlge — Georg Meri

TRAGÖÖDIA «ROMEO JA JULIA» TEKKIMISEST

«Romeo ja Julia» oli Shakespeare'i menukamaid näiden-deid. Teose loomise ajaks loetakse ajavahemik 1591. aastast kuni 1595. aastani.

Tragöödia süžee saamisluugu on pikk ja keeruline. Vane-mate vihavaenu tõttu äparduvaid armuvahekordi on kirjelda-tud antiikajast peale. Renessansiaja kirjandusse tõi selle süžee Masuccio Salerintano oma novellikogus «Il Novellino» (1476), ammutades jutustuse mõned elemendid Boccaccio «Dekame-ronist». Poolsada aastat hiljem avaldas Luigi da Porto oma eelkäija novelli ümberjutustuse, milles esinevad mitmed Shakes-peare'i tragöödiast tuntud nimed.

Kuigi tragöödia sündmustik on paigutatud Veronasse, kus alles 1899. aastal püstitatud ristikäigus näidatakse tänapäe-vani Julia Capuletti kirstu pähe keskajast säilinud kiviküna, ei ole Verona kunagi olnud Montecchi ja Capuletti nimeliste perekondade vihavaenu tallermaaks. Need nimed esinevad esmakordselt Dante «Jumaliku komöödia» II osa 6. laulus. Mon-tecchideks nimetatakse seal Cremona gvelfe (paavsti poolda-jad), Capulettideks Verona gibelliine (keisri pooldajad), lau-lik mainib neid, kõneldes sisepoliitilisest sõjast, mis Itaalia tük-kideks rebib.

See süžee jõudis Ingismaale itaalia ja prantsuse autorite vahendusel. 1562. aastal ilmunud poeemis käsitles seda vähe-tuntud poeet Arthur Brooke (? — 1563), 1567. a. ilmunud novellides proosakirjanik William Painter ja Matteo Bandello. Poeemi eessõnas kõneleb A. Brooke ka samasisulisest näiden-dist. Kui suurel määral Shakespeare on kasutanud seda viimast, ei ole võimalik kindlaks teha, sest näidendi tekst pole säili-nud. Sügavaid jälgi on aga Shakespeare'i tragöödiasse jätnud Brooke'i poeem. See ei ületa 1560-ndate aastate inglise kunst-luule alles tagasihoidlikku taset. Kui Brooke'i poeemist (origi-naalpealkirjaga «The Tragical History of Romeus and Juliet») veel meie ajal kõneldakse, siis ainult tänu sellele, milleks muu-tis poeemi süžee Shakespeare'i võlukepp.

Georg Meri järelsõnast Shakespeare'i tragöödiate eestikeelsele väljaandele, «Eesti Raamat», 1966

ROMEO JA JULIA LUGU TEATRILAVAL

Shakespeare'i tragöödia on inspireerinud väga paljusid heli-loojaid kirjutama teoseid Romeo ja Julia saatusest. Nii nägi rambivalgust ooper «Romeo ja Julia» juba 1776. aastal Gothas, mille autoriks oli tšehhi päritoluga helilooja Jiři Anton Benda (1722—1795). 18. sajandil esietendusid ka Daniel Steibelti (1764—1823) ooper «Roméo et Juliette» (1793) ja Nicola-Antonio Zingarelli (1752—1837) ooper «Giulietta e Romeo» (1796). 19. sajandil kirjutatud ooperite autoreid on meie ajaks peaaegu tundmatud — Nicola Vaccai (1791—1848) «Giulietta e Romeo» (1825), Filippo Marchetti (1831—1902) «Romeo e Giulietta» (1865). Rohkem on aga teatud Vincenzo Bellini (1801—1835) ooper «I Capuleti e i Montecchi» (1830), mida 1989. aastal Milano «La Scala» esitas ka Moskva-gastrollis, ja Charles Gounod' (1818—1893) ooper «Roméo et Juliette» (1867). Ka meie sajandil on kasutanud heliloojad sama alli-kat: 1922. aastal esietendus Riccardo Zandonai (1883—1944) ooper ja 1940. aastal Heinrich Zutermeisteri (s. 1910) teos, 1947. aastal aga Boris Blacheri (1903—1975) kammerooper.

Balletilaval on enne Prokofjevi balletti olnud Shakespeare'i tragöödia juba 1925. aastal, mil Sergei Djagilevi tellimusena lõi muusika Constant Lambert (1905—1951) ja mille esieten-dus toimus Monte-Carlos. Helilooja Leo Spiesi (1899—1965) sulest pärineb ballett «Die Lieben von Verona» («Verona armunud»), mille koreograafia ja libreto autor on Tatjana Gzovski (esietendus 1942. a. Leipzigs). Balletilaval on kasu-tatud Pjotr Tšaikovski avamängu «Romeo ja Julia» ja ka Hec-tor Berliози «Romeot ja Juliat». Tšaikovski avamängu muusi-kat kasutas esmakordselt Budapesti teatris ballettmeister Gyula Harangozó 1939. aastal. Berliози muusikaga balleti lavastas 1955. aastal Pariisis ballettmeister George Skibinë. Meie teatris tõi selle välja 1981. aastal koreograaf Igor Tšernõsov Tiit Härmi loomingulise õhtu jaoks.

Sergei Prokofjev
1891—1953

BALLETI SAAMISLOOST

S. J. Vassilenko raamatukeses «Prokofjevi balletid» kirjutas takse «Romeo ja Julia» saamisloost nii:

«Mõte balletist tekkis juba 1934. aastal. Teema pakkus Prokofjevile välja Leningradi S. M. Kirovi nim. Ooperi- ja Balletiteatri kunstiline juht S. Radlov*, tuntud šekspirololoog, tulevane libreto autor. Lepingu heliloojaga sõlmis aga Suur Teater.

Fakt tragöödia kujutamisest balletis tegi mõned muusika- ja teatritegelased ettevaatlikeks. Paljud, kes pidasid seda ebareaalseks, lausa ennustasid läbikukkumist. Kui jõudis kätte arutelu-päev, tunnistati balleti muusika mittetantsitavaks; peale seda leping katkestati ja lavastus muudeti ära. Prokofjevi partituuri novaatorlik keel ei leidnud mõistmist. Muusikalise dramaturgia uudsed vormid, mis Prokofjev oli leidnud traagilise süžee ja Shakespeare'i psühholoogiliselt keerukate tegelaskujude edasiandmiseks, tundusid liiga ebatavalised ja balletietenduse jaoks vastuvõtmatud.

Ballett nägi rambivalgust Tšehhoslovakkias Brnos 30. detsembril 1938. aastal. Esietendus läks suure eduga. Sama aasta suvel hakkas ballett uuesti huvitama ka S. M. Kirovi teatri juhtkonda, kes püüdis heliloojaga tihedamatesse loomingulistes kontaktidesse astuda.

Algasid proovid. Helilooja ei jättnud neist vahele mitte ühtki. Peaaegu kõikidele lavastaja-ballettmeistri L. Lavrovski palvetele midagi muuta koreograafilise tegevuse huvides vastas Prokofjev eitavalt. «Kui soovite — lavastage,» teatas ta dirigent Šermanile, «minu poolt on see töö lõpetatud juba 1936. aastal ja tagasi pöörduda ma tema juurde ei kavatse.» Ometi tuli tüki ettevalmistamise käigus mõningad siseenid muuta, samuti komponeerida mõned numbrid.»

Esietendus toimus 11. jaanuaril 1940. aastal ja möödus suure menuga. Sellest ajast on ballett võitnud kätte austava koha kogu maailma lavadel. 1944. aastal jõudis ta lavale Rootsis, 1955. aastal Itaalias (Veronas), 1956. aastal Jaapanis, 1965. aastal Inglismaal, 1963. aastal Kanadas jne.

* Kuigi erinevad allikad annavad pea igaüks isemoodi andmeid.